

GLÆDEN OG TÅREN

Martin Johansen

Visse intense følelser af glæde ledsages ofte af udbrud af tårer og momentant en dertil hørende ejendommelig let sorgagtig følelsestoning, som aldrig har fået navn.

Det interessante er, at der er typer af glæde, hvor dette ikke kan finde sted.

Betingelserne for ejakulering af tårer i forbindelse med at opleve glæde synes at bestå i, at det, man glædes over, først er opnået efter store anstrengelser og efter tvivl på, om det ville lykkes at få det.

Eller når nogen, man har været i stor fare for at miste, al-ligevel genvindes.

En livstruende situation der pludselig og uventet lettes.

Et bifald for genkomst efter en invaliderende sygdom. Osv. Her vil den tårevædede glæde ankomme.

Glæder uden den slags momenter vil aldrig føre til fugtige øjne. Almindelig arbejdsglæde, madglæde, glæde over at dominere, glæden i et raseri, snobbe-glæde, etc.

Derimod kan visse glæder ved sensuøst anskuelige indtryk som af musik og betydelige naturfænomener – uden de nævnte momenter – give tåre-udbrud.

En række eksempler på de påpegede fænomener beskrives.

En hovedinddeling af glædesfænomener foreslås.

Det at opleve slutningen af filmen »The green Card« i efteråret 1994 førte mig til nye overvejelser over glæde-følelsers natur. (smlgn. kapitlet om glæde i bogen »Følelser. Lidt om nogle af dem«)

Det var netop kun filmens finale, jeg så i TV. Jeg var altså totalt upåvirket af filmens forudgående forløb.

Jeg forstod, det drejede sig om en kvinde og en mand, der har levet i et proforma-ægteskab for at en af dem kan få statsborgerskab. De beslutter sig omsider til at afbryde forholdet. Manden vil rejse til Afrika, betror han. De to stryger giftringene af fingrene, og afskeden foregår i en ganske rolig, venskabelig stemning. Men næste formiddag opsøger kvinden en bistro, der ligger på vejen ud til lufthavnen, hvorfra manden skal rejse. Hun sætter sig, så hun kan se ud på vejen. Der kommer han. Han får øje på hende gennem ruden. Et øjeblik stirrer hun på ham, og så, som der var en fjeder i i stolesædet, er hun på benene og ude på gaden. Og der omfavner hun ham i en vild bevægelse, trykker sig ind til ham, mens hun

synge-råber »No!« – i meningen: lad os *ikke* skilles. Slynger sine arme om hans hals og knuger ham en gang til med et råb fra sit inderste »No! No, no!!!«

Udsigten til aldrig at se ham mere fik hende til at opdage, at hun elskede ham.

Og nu kommer det. Jeg oplever, det er gribende dejligt og mærker tårer nærmest sprøjte fra mine øjne ved at overvære det. Følelsen udfolder sig i ekstatiske skælven og dybe indåndinger, mærket af glæde-gråds bristefornemmelser.

Dette har jo ikke noget at gøre med, hvordan jeg bare føler glæde ved f.eks. at se på pigen Garance kaste en rose op til mimikeren Baptiste af taknemlighed i filmen »Paradisets Børn« og følge hans lange forelskede blikke efter hende, da hun går – slår det mig.

Jeg har oplevet de to følemåder før, men aldrig tænkt over forskellen. Det gør jeg nu.

Jeg nød også det sidste her intenst, sødmefuldt og poetisk, men uden at briste i tårer, Var der en forskel i mine følelsers styrke i de to tilfælde?

Ja, det første fald vakte den stærkeste glæde. Og her er det bemærkelsesværdigt, at den slags medhu-glæde ved at blive så intensiv, som det sker i første eksempel, skifter kvalitet. Det er ikke den samme følelsetoning, der snart optræder mere moderat, snart i ekstremt kraftig udgave. Dens kraftigste form har tillagt sig et væsentligt træk ved sorgs manifestering. Sorgen strejffes momentant, men får ikke lov til at udfolde sig. Glæden har overtaget. Bliver den så meget stærkere på grund af dette kontrastive? Og handler sorgstrejffet nogle gange om, hvad der *kunne* være sket, jvf. nogle eksempler i det følgende? Det er noget af det vanskeligste at skildre, hvad der foregår.

Her var der nu tale om samme slags tema, der udløste forskellige styrker af glæde hos en iagttager.

Nu er det yderligere interessant, at der i det hele taget er temaer, som kan give tåre-glæder, og temaer som ikke kan.

Jeg mener at have lagt mærke til, at glæde, der ejakulerer tårer, mens man skælver, bl.a. bryder ud, når noget, der tilstræbes meget stærkt, men koster uhyre besvær at få, efter at man har følt sig anstrengt til det yderste, efter at man har tvivlet på, om det ville lykkes at erobre det, alligevel opnås.

Eller når nogen, der savnes intenst, trods martrende, opgivende angst for at miste vedkommende alligevel genvindes. Eller når man bliver vidne til, at følelser, der bare er lunkne, pludselig går over i svidende erotisk lidenskab.

Ja, her tænker jeg på det eksempel, jeg indledte med.

Der må kunne fortsættes med flere slags dynamikker, som fører til en øjenfugtende glæde. Men foreløbig har jeg kun fået øje på disse tre. Senere kommer der mere.

Nogle eksempler på savn der lettes og på bekymrende besvær, der belønnes:

Op ad en lang, bred trappe kommer langsomt en ung mand for atter at møde sin elskede, der venter ham alene midt på det øverste trin. Der er aldeles stille. Alle andre holder sig diskret på afstand, for rummet er heligt for en stund. TV filmer. Den unge kvinde øverst står og får sin kærester igen fra Estonias forlis. Med et smeld fra hans læderjakke, som omfavnelsen giver, knuger hun ham, klemmer hun ham. Det vil ingen ende tage. Tilskueren hulker, som de genforenede gør.

Og lykken efter anstrengelsen:

Monte Cassino, et bjerg i Italien med et Benediktinerkloster på, blev omsider erobret fra tyskernes elitetropper af et polsk regiment i anden verdenskrigs italienske felttog. Kampene hørte til krigens mest bidske, og de allieredes tab var enorme. Da ilden endelig hørte op, og polakkerne stod sejrslukkkelige i ruinerne, gav hver sig til at tude – tude i strømme.

Eller:

Den første levende »blå fisk«, *Coelacanth*, blev fanget lige før anden verdenskrig. Den kendtes ellers kun fra hundreder af millioner år gamle forsteninger. Dens bryst- og bækkenfinner mindede om lemmer på et landdyr. Fisken kan kravle omkring på rev. Måske var den et mellemlid mellem hav- og landdyr. De sidste kommer fra de første.

Den unge videnskabelige assistent, der tog imod dyret, var kommet til at smide fiskens indvolde ud, så nu gjaldt det for professor J.L.B. Smith om at få fanget en ny *Coelacanth*. Men der gik mange år, først syv år efter verdenskrigens slut kom det næste eksemplar af denne fisk på land på øen Anjouan i øgruppen Comores ved Madagascar. I ilfart rejste professoren fra Sydafrika til en ø med landingsplads for en flyver, hvortil den var blevet sejlet hen, og hvor den lå på et bomuldsleje på dækket af en skonnert, Han konstaterede ophidset, at det *var* en *Coelacanth* og faldt på knæ foran dyret, »and as I caressed that fish I found tears splashing on my hands and realised that I was weeping, and was quite without shame. Fourteen of the best years of my life had gone in this search and it was true; it was really true. It had come at last.« (Smith, 1960, p. 146)

I den italienske 1800-tals digter Alessandro Manzoni's roman »Renzo & Luzia« skildres det, hvordan en kardinal engang i 1600-årene kæmper med at vende en terroriserende, morderisk fyrste, der hærger en hel provins fra sin borg, mod troen. Da det utrolige lykkes efter store psykiske strabadser, græder kardinalen af inderlig fryd.

Nylig så jeg i TV en løbers ansigt et øjeblik, efter han havde vundet et europamesterskab i Finland og var blevet lykønsket. Pludselig havde han en hånd oppe for at tørre først det ene, så det andet øje af.

Denne slags glæde kan springe op efter »overvindelse af besvær« i mange varianter. Nogle få eksempler:

Bare det at læse om den sympatiske marseillanske handelsmand, hvis

økonomi undergraves mere og mere af omstændighederne, hvis sidste handelsskib synker i en storm, – hvis hjerte sammensnøres stadig stærkere, da han bliver klar over, at han ikke vil kunne betale sine vekslers til det pligtige tidspunkt, og nu lægger han en ladt pistol på sit skrivebord for at tage sig af dage, når dead-line indtræffer. Læse om hvordan han i allersidste øjeblik hører det banke på døren, hvorpå et bud overrækker ham en pung med en kæmpe sum penge fra én, hvem budet ikke kender navnet på. Og i det samme får han ud gennem vinduet øje på et stort nyt og smukt handelsskib mage til det sunkne majestætisk komme glidende ind gennem havneløbet. Hvad pokker? Det er jo hans eget handels-hus' flag, der vajer fra rånokken!

Han er frelst. I hemmelighed af greven af Monte Christo, der ikke vil give sig til kende nu, men er motiveret til den undsætning, fordi handelsmanden engang af al magt prøvede på at redde ham fra den skæbnesvangre fængsling.

Alt dette giver et ryk i læserens sind – og pjaskvåde kinder.

Man ser, her er der mere tale om en opmuntring overfor livstruende vanskeligheder, et menneske synes, det står hjælpeløst overfor, – om en trøst, end om f.eks. menneskets egen besejring af hindringer.

Men hvad er så det her?:

Et pludseligt, ganske uventet stormstød af et bifald fra halvandet hundrede studenter, idet en universitetslærer første gang kommer tilbage til sin undervisning efter et halvt års tids alvorlig, invaliderende sygdom. Et chok af overvældelse får han. Han skælver, og hans øjne sprinkler. »Berusende, at man kan lide mig – at man har savnet mig. Måske giver de mig også et bravo for, at jeg stod det igennem, alt det belastende og ikke gav op.« Et strejf af selvmedlidenhed: »Ja, det var jo også hårdt!« Øjeblikkelig farver denne tolkning følelsen.

Nu udløses tåre-glæden så af en ovation, der signalerer netop målgruppens anerkendelse af hans sejr over en kval, der viste sig livstruende,

Snarere end om vanskeligheder der knægtes, vil man tale om noget helt andet efter det eksempel, der bringes nu (vi har mødt noget lignende før):

En emigrant, en kvinde fejrer rund fødselsdag i sit andet land, fjernt fra hvor hun kom fra. År er gået, siden hun var der sidst. Hun er allerede ør af festens mange indslag, jubler over venindernes varme overfor hende. Da åbner hendes datter pludselig døren til et siderum, hvorfra to græske musikere står frem og spiller en melodi fra hendes fødeland på strengeinstrumenter. En dæmon besætter fødselaren, der bryder sammen i et hulkende brus af glæde, lægger sig hen over bordet blandt væltede glas og andet service i tumult.

Et indgroet savn blev kysset. Igen noget med længsel der lettes..

Noget ganske andet her tilsidst. Jeg har flere gange været inde på, hvordan det at være vidne til andres handlinger af bestemte slags kan slå én selv med tåre-glæde – at se en kærlighed sprænge sig frem, at se to genforenes ovenpå en katastrofe. Enfoldige menneskers måde at over-

vinde et problem, et dilemma på kan så mærkeligt få en lignende effekt, når man bare læser om det.

En markedsgøgler, der kan spille med kugler, mens han ligger på ryggen, får – ludfattig som han er – lov til at spise med, når et klosters munke indtager deres måltider om vinteren.

Hvordan kan han vise sin taknemlighed, spørger han sig, Hvad skal jeg dog finde på?

Jo, han finder endelig på råd. Hemmeligt lister han sig en eftermiddag ind i klosterets kapel, lægger sig foran statuen af Jomfru Maria og spiller med sine kugler for hende. Prioeren og nogle munke har set ham gå ind og belurer ham gennem nøglehullet. De finder ham forrykt. Men se: Mens han gør sin kunst, bøjer jomfruen sig ned og tørrer sveden af hans pande med en flig af sin kjortel.

Intet kan holde øjnenes væde tilbage ved at læse dette. Om man selv er troende eller ej, behøver ikke spille nogen rolle. Det er naturligvis også det sublime væsens ømhed, som giver liv til stenen, der bevirker det.

Den væsentlige oplevelse i de episoder, der nu er refereret, er i de fleste tilfælde fremstillet som en isoleret foreteelse. Hvad der er gået forud for tåre-glæden hos den oplevende person, er ladet helt ude af betragtning. Spørgsmålet er, om det ikke mindsker betydningsfuldheden af det konstaterede,

For nu at tage det allerførste eksempel med kvinden der ved den sidste afsked opdager, at hun elsker sin proforma-ægtemand og viser ham det så gribende stærkt, at tilskueren får våde øjne, så kunne det jo være, at iagttageren ved tiden for iagttagelsen netop selv var besat af et tungsind over en ulykkelig fase i sit eget kærlighedsliv. Så det også er af den grund, at han får tårer ved at se to andres elskovslykke – »Hvor kan de sagtens!«

Eller kvinden der bryder sammen af fryd over sit fødelands musik under fødselsdagsmiddagen. Hvad hvis hun netop havde haft et skisma med sin mand, som er fra det land, hun bor i nu? En forstærkende faktor kan der derfor have været bag tåre-glæden – »Åh mit hjemland – dengang var alt godt!« eller lignende.

Den slags informationer mangler, og sådanne forhold er ikke undersøgt her. Så at de meddelte centrale fænomener og deres fortolkning i nogle af tilfældene må tages med et vist forbehold.

Tilbage til hovedsporet.

Hvorfor nu denne oversigt over oplevelser med – må man indrømme – et vist fælles præg?

For at udpege baggrunde for den skælvende glædes fremkomst og indhold, så man kan sammenligne med baggrunden for en række glæder, jeg nu vil give eksempler på, hvor følelsens naturel hver gang skiller sig radikalt ud fra det, vi har set.

F.eks. glæden ved at arbejde. Udrette noget i sit fag. Mærke sin behændighed vinde over vanskeligheder, sit talent begå sig på en kvalificeret facon, sin produktivitet åbenbare sig. Føle hvordan det, man udretter, er vigtigt, ja uundværligt og måske befordrer andres arbejdsindsats. Muligvis pludselig mærke at man er med til at udvikle faget, man kan.

Nogen optakt til et tåre-jet indgår almindeligvis ikke i denne slags glæde, tror jeg.

Og noget helt andet: Hvad med glæden ved at drukne sin mund i huden på sin elskedes hals og derfra flytte kysene til nye steder på hendes person – gøre brystvorten stiv for at få hende til at elske med sig? Med andre ord brunstens glæde. Denne henrykkelse, som presser så heftigt på for at blive forøget, er og forbliver så fjern som noget fra et tårebrist. Mens kærlighedens dybeste fryd kan komme til at udløse sådan et, er det slet ikke det erotiske natur at gøre det – mens det udfolder sig i hvert fald. Ovenpå en udløsning, når seksualiteten »er brændt af«, kan det måske gå hen og ske.

Kun et moment af udmarvende kvide, der vindes over i det første tilfælde – af rystende tabsangst, man ender med at slippe for i det andet –, vil ellers eventuelt kunne vække tåren i glæden i disse to fald.

Madglæden. Uhm – lakse-mousse med avocado og så lammeculotte til en Haut Médoc af klasse, osv. Dette paradys i mund og næse, varende en lille tid. Nej, få fugt i øjnene af glæde lader sig heller ikke gøre her, så vidt jeg ved.

Herfra til glæden ved at dominere, lad os sige ved et selskab. Hele tiden være den der bringer emner på bane og dermed i stor udstrækning holde andre fra at få ordet. Vise sig som den mest vidende på det ene og det andet punkt. Udløse latteren gang på gang. Udtrykke sig mest behændigt. Optræde mest chevaleresk. »Det er mig, der er nr. 1. De andre er da tiltalende, men de kan jo ikke rigtig følge med.« Den indre varme tilfredshed ved at registrere dette. Ingen ansats til etc,

Der findes en mærkelig glæde, som kan træffe at bo indeni et raseri-udbrud. Fuld af oprørthed kan man stå og skælde et af sine halvvoxsne børn ud over dets forsømmelighed, dets svigten af et givet løfte, dets negligering af en hjælp, man havde bedt om. Og mens man larmer med at brokke sig *nyde det*, tindre over langt om længe at få meldt sin mening, om hvad barnet har bedrevet mange gange. En fornøjelse ved det retfærdige skældud, efter hvad man synes selv. Intet tåre-brist.

Endnu et par eksempler på »den tørre glæde« her tilsidst:

Jo, glæden ved at indynde sig, indsmigre sig hos mennesker man ligger under for, som man føler overgå én ved deres præstationer, velbeslåethed eller rang; det drejer sig om førende folk i the establishment eller nyslåede berømtigheder fra filmkunsten og den slags, måske folk fra krese man i og for sig ingen adkomst har til. *Snobbeglæde* kort sagt. (Sic)

Hærværksglæde – mildest talt en anden fryd: Den nemlig ved at hærgne institutioner der er blevet én forhadet, hvor man aldrig kunne begå sig, –

der forfulgte én. Ødelægge skolens møbler, dens kontormaskiner og videre i den genre. Den ved at hævne sig på et samfund, der vender én ryggen, derved at man smadrer dets vejskilte, telefonbokse, etc, Sikken hævnglæde!

Tåren når man ikke med den og med snobbglæden næppe heller.

En lille ejendommelighed her tilsidst. Mens glæder af denne art for det meste kan forudses: »Der kommer nok glæde, hvis jeg nu gør det og det« – så synes den tåregivende glæde, selve bristemomentet overvejende at komme bag på én. Det kan ikke forudses. Måske hænger det sammen med måden, man kommer frem til glæden på. Der er ikke noget allerede tilstrækkelig kendt ved udløseren af den fugtige glæde, som der er i eksemplerne på den tørre glæde.

Den tåregivende glædes forløser overrasker.

Det er mit indtryk, at jeg ikke selv nogensinde under oplevelser af de sidst gennemgåede eksemplers art har erfaret det bristende, det tårevækkende moment. Og med undtagelse af hærværksglæde og snobbefryd, som jeg kun har haft lejlighed til at føle i svag grad, mener jeg at have erfaret disse glæder både dæmpet og intenst. De kraftigste udgaver af dem husker jeg ikke rumme den mindste optakt til det nævnte moment.

Tidligere (i kapitlet om glæde i bogen om følelser) har jeg skildret, hvor vanskeligt det forekommer mig at ordne glæder i klasser, fordi ligheder mellem disse følelser, dvs. noget kvalitativt fælles må være afgørende, og det er der ikke så meget af ud fra mine sammenlignende analyser.

Men nu – ved at interessere mig for noget andet, nemlig bestemte dynamiske, parallelle strukturer ved ting, der udløser glæde, lader det sig gøre at placere iøvrigt temmelig forskellige glæder som hørende til en og samme omfattende type. Som her den der fugtes af tårer.

Ved at stille denne type overfor den, hvor dette ikke sker, har man måske foretaget en hovedinddeling – af flere mulige.

Når det menes muligt at afgrænse fænomenet glæde med udbrud af tårer, bør man have gjort sig klart, at det ikke omfatter fænomenet bevægethed, der også ofte markerer sig ved tårer. Rørelse eller bevægethed rummer ikke nødvendigvis noget glædeagtigt. Det at blive grebet, som man også kan navngive det, har andre emotive toner. Hør f.eks. følgende lille referat af en digters oplæsning af sine ord og den reaktion, der fulgte:

»...Jeg læste og læste, selv grebet af lyden af mine digte, rystet af den magnetiske forbindelse mellem mine vers og disse forladte sjæle.« (Nogle markeds-lastdragere i Santiago.)

»Læsningen varede over en time. Da jeg belavede mig på at gå, rejste en af mændene sig. En af dem, der havde slynget en sæk om livet.

»Jeg vil gerne sige Dem tak på alles vegne,« sagde han med høj stemme. »Jeg vil også gerne sige Dem, at intet nogen sinde har gjort et

så dybt indtryk på os...«

Da han var færdig, brød han ud i hulken. Mange andre græd. Blandt våde blikke og grove håndtryk gik jeg ud på gaden.«

(Pablo Neruda, 1974, p.286)

Det synes ikke netop at være noget med glæde, der er det centrale i mandens og hans kammeraters sindsbevægelse.

Jeg vil ikke afvise, at grænsen mellem bevægethed og tårefugtet glæde kan gå hen og blive hårfin – ja umulig at drage. F.eks. i det, der gennem-bæver én, når man ser et bestemt moment i en dokumentarfilm om slaget ved Stalingrad i november 1942. Russerne er hårdt trængt, men opgiver ikke to poster, de endnu har på Volgas vestbred. Telefonforbindelsen mellem disse to positioner er imidlertid blevet ødelagt af tyskerne. Pludselig kommer der et billede af en russisk soldat, der er ved at dø. Han er faldet der, hvor ledningen er blevet sprængt. Med livets sidste kræfter roder han efter ledningsstumperne og får dem akkurat stoppet i sin mund, bider sammen om dem og klasker sit hoved forover i døden. Telefonforbindelsen er genoprettet – går igennem hans lig.

Er jeg som tilskuer til filmen glad? Er jeg grebet indtil det rystende?

Der har været lagt vægt på, at den tåreudløsende form for glæde kom til udbrud, når uhyre vanskeligheder blev overvundet for at noget meget væsentligt kunne lykkes, eller når dybt elskede personer eller ting, trods udsigt til det modsatte, alligevel overlevede, trods udsigtsløse savn alligevel dukkede op, osv. Det fascinerende er nu, at der i hvert fald ved to slags begivenheder desuden kan udbryde denne form for glæde, uden at årsagen er struktureret som beskrevet før. Alene sensuøst anskuelige oplevelser af musik og af natur – og fortolkninger der følger – udløser.

Pludselig kan en fase af et stykke musik give sig til at virke tåredrivende dejlig. Det sker ganske automatisk. Det kræver ingen intellektuel indsats. Ja, man må lytte efter naturligvis. Der må åbenbart være nogle påvirknings-knudepunkter i hørelsen, som på forhånd er disponeret til en særlig kontakt til følelsescentrene i centralnervesystemet og via dem til tårekirtlerne. Det er »musikfølelser«, der udløses, dvs. følelser der former sig i symbiotisk forening med tonale forløb. (Se bogen om følelser p. 245). Handler dette emotive om glæde? Ja, i mange tilfælde, hævder jeg ud fra egne erfaringer. Men det må straks tilføjes, at netop disse særlige tåreudløsende musikalske glæder viser, hvor mange forskellige skikkelser henrykkelsen kan antage på dette felt. Et par eksempler: Chopin's a-mol vals, op. 34/2B 64, fik mig ved en lejlighed til at smægte efter at få lov til at blive ved med at høre på den melodi. Melodien skabte allerede fra valsens første tone et ømt, et lyrisk vemod, der forekom mig at vække netop min personligheds egentligheds-stemning (Feilberg). En »sådan er jeg tonet dybest set-oplevelse«. Der var salig glæde ved dette musikalske vemod.

Men ouverturen til Don Giovanni af Mozart: Her gennembæves man straks af en langsom tonalstorm, der erobrer hele rummet omkring ens person. Man nyder andægtigt, men føler også en rystelse i ryggen ved det storladne. Lille føler man sig. Noget dramatisk og skæbnessvangert, som vil komme, antydes af melodien, så man drages mod operaens handling og glemmer sig selv aldeles. Det spændende meddelt med en så utrolig skønhed i det musikalske udtryk skaber glæden.

Endelig Falla's musik til baletten »Den trekantede Hat«. Den udløser ekstatiske rytmiske bevægelser med overkrop og arme hos én. De korte, heftige regnskyl af toner, brag af trompeter og strygere – trommesalver gør det umuligt for mig at sidde stille. Glæden er jublende.

Tre stærkt forskellige musikalske glæder har her ført sig frem og alle med fugt til øjnene, ja snøften og dryp af tårer.

I en afhandling »Music structure and emotional response; Some empirical findings.« af John R. Sloboda fortælles, at efter 83 musiklytteres besvarelse af et spørgeskema ser det ud til, at tårer mest pålideligt fremkaldes af melodiske appoggiatura-forløb og af sekvenser og harmoniske bevægelser gennem cyklussen af kvinter til grundtonen; gysen mest pålideligt vækkes af relativt pludselige harmoni-skift, heftig hjertebanken af accelerering og synkopering. Dette har jeg ikke selv gået efter eller overhovedet haft øre for i mine musikoplevelser. (Psychology of Music 1991, vol. 19(2) p. 110 - 120)

Naturglæder anførte jeg også: F.eks. det pludselige syn af Victoria Falls i Afrika, skabt af en TV-udsendelse. Og hørelsen af det faldende vands jordskælvs-torden. Den uendelige fortsættelse, menneskenes lidenhed gør, at man – i hvert fald jeg selv kommer til at dirre over hele kroppen et øjeblik og mærker noget vådt på hænderne. Den umådelige kraft overvælder én, så man føler sin eksistens så afmægtigt ingenting at tale om. En ydmyghed der så mærkeligt er noget vidunderligt ved.

Denne tekst burde implicit rumme en opfordring til at efterforske de meddelte glæde-fænomener hos andre og til at andre selv melder ud om lignende eller andre forekomster. Der kunne tænkes at opstå det spørgsmål, om der mon f.eks. er noget personspecifikt ved fænomenerne? Er der noget i personlighedens udviklingshistorie, som kunne formodes at indeholde vigtige betingende momenter? Etc.

Bortset fra temaet musik og tårer har jeg ikke kunnet finde nogen pen-danter til mine emner i faglitteraturen.

LITTERATUR

- JOHANSEN, MARTIN (1994): *Følelser. Lidt om nogle af dem*. København.
NERUDA, PABLO (1974): *Jeg bekender, jeg har levet*. København.
SMITH, J.L.B. (1956): *Old Fourlegs. The Story of the Coelacanth*. London.